

DATO
06. august 2025

SAGSNR.
25-006659

Notat om socioøkonomi

Socioøkonomi har en virkning på både kommunens indtægter og udgifter. Der er kun i begrænset omfang en automatisk kobling mellem en forbedret socioøkonomi og kommunale udgifter, men på grund af udligningssystemet er der en kobling, hvor en forbedret socioøkonomi medfører, at kommunen får mindre i finansiering.

Det socioøkonomiske indeks og finansiering

Ved budgetlægningen er der blandt andet fokus på sammenhængen mellem den finansiering kommunen modtager fra staten og kommunens socioøkonomi. Kommunen indplaceres i et socioøkonomiske indeks, som er et mål Indenrigs- og Sundhedsministeriet bruger til at vurdere, hvor stort et udgiftsbehov en kommune har i forhold til landsgennemsnittet.

Ved opgørelse af udligningen mellem kommuner er der to udgiftsbehov, som tæller. Det er dels det aldersbestemte udgiftsbehov, der vægter 67 pct., dels det socioøkonomiske udgiftsbehov, der har en vægt på 33 pct. Udgiftsbehovene er udgangspunkt for udligningen mellem kommuner og i nogen grad for fordelingen af statslige tilskud til kommunerne.

Det socioøkonomiske indeks er et tal, der viser, hvor meget en kommunes borgere – ud fra sociale og økonomiske forhold – forventes at have behov for kommunale ydelser. Landsgennemsnittet svarer til indeks 100. Ved en værdi større end 100 har en kommune et større udgiftsbehov end gennemsnittet, og omvendt ved en værdi mindre end 100 er kommunens udgiftsbehov lavere end gennemsnittet.

Indekset beregnes ud fra 18 socioøkonomiske parametre, der indgår med forskellig vægt. Det er f.eks.:

- Antal 20-59 årige uden beskæftigelse (19 pct.)
- Antal 25-49 årige uden erhvervsuddannelse ekskl. visse indvandrere (13 pct.)
- Antal almene familieboliger (12 pct.)
- Antal børn i familier med kort uddannelse, ekskl. visse indvandrere mv. (9 pct.)
- Antal billige boliger samt visse boliger i yderområder og sommerhuse (6 pct.)
- Antal indvandrere ekskl. opholdsgrundlag som aupair (6 pct.)

Derudover er der kriterier, der vedrører antallet af psykiatriske patienter, antal af forsikrede ledige, voksne med begrænset erhvervserfaring og personer med lav

Kontakt

Sagsansvarlig:
Økonomi

Kalundborg Kommune
Holbækvej 141 B
4400 Kalundborg

middellevetid, mv. Se bilag 1 med alle parametre, samt Kalundborg Kommunes placering de sidste 6 år på hver af de af de 18 parametre.

Udligningen af udgiftsbehov virker sådan, at kommuner med højt indeks får tilført flere midler i tilskud og udligning end andre kommuner, fordi de har større sociale udfordringer, mens kommuner med lavt indeks får mindre beløb i tilskud og udligning, fordi deres borgere generelt har færre behov.

Ved budgetlægningen for 2025 havde socioøkonomien stor indvirkning på Kalundborg Kommunes finansiering, idet kommunen mistede ca. 33 mio. kr. i indtægter på grund af et fald i indekset. Værdien var 126,11 i 2024 og faldt til 124,72 i 2025. Som det fremgår af figuren nedenfor, er der i prognosen for 2026 kun indregnet et ubetydeligt fald i indekset.

Figur 1. Socioøkonomisk indeks for Kalundborg Kommune 2021-2026

Et fald i det socioøkonomiske indeks er i sig selv ikke negativt, idet en forbedret socioøkonomi lokalt i forhold til hele landet også kan indikere et faldende udgiftspres. Et reduceret udgiftspres forudsætter dog, at der på landsplan ikke er stigende udgifter, der vil udligne gevinsten af en forbedret socioøkonomi lokalt. Det er derfor vigtigt at være opmærksom på, at de lokale indekstal er relative i forhold til landstallene og ikke absolutte størrelser.

Socioøkonomi og udvikling i kommunale udgifter

Komponent lavede i efteråret 2024 en analyse af Kalundborg Kommunes socioøkonomi. I den forbindelse opstillede de et skema med vurdering af potentialet for at opnå en effekt af en forbedret socioøkonomi på de kommunale udgifter.

Ifølge Komponent er den klareste sammenhæng, mellem udviklingen i socioøkonomien og den afsmittende virkning på kommunens udgifter, på beskæftigelsesområdet. Det forudsættes her, at der ikke er en modsatrettet udvikling i konjunkturerne, som ophæver virkningen af en gunstig socioøkonomisk udvikling.

Tabel 1 Socioøkonomienes effekt på udgifterne

Hvor hurtigt og hvor sikkert har en forbedret socioøkonomi effekt på udgifterne				
Udgifts-område	Tidshorizont	Sammenhæng socioøkonomi & udgifter på landsplan	Udgiftseffekt påvirkes af	Forventning til udgiftseffekt
Dagtilbud	Kort	Ingen klar sammenhæng	Dagtilbudsstruktur og tildelingsmodel.	Lav.
Skoler	Kort (almen) Mellem lang (special undervisning – ved til og afgang)	Svag sammenhæng	Skolestruktur og tildelingsmodel. Visitationspraksis ift. specialundervisning	Lav.
Spec. børn Anbringelser	Lang (ved til og afgang) Målgruppen ændres muligvis ikke i antal på kort sigt.	Nogen sammenhæng	Visitationspraksis og tilbudsvifte	Lav.
Spec. børn Øvrige	Mellem lang	Nogen sammenhæng	Visitationspraksis og tilbudsvifte	Mellem.
Spec. voksne Botilbud	Lang (ved til og afgang) Målgruppen ændres muligvis ikke i antal på kort sigt.	Nogen sammenhæng	Visitationspraksis og tilbudsvifte	Lav.
Spec. Voksne Øvrige	Mellem lang	Nogen sammenhæng	Visitationspraksis og tilbudsvifte	Mellem.
Beskæftigelse	Kort – direkte effekt af udvikling i indikatorer på omkostninger	n.a.	En del af faktorerne i det socioøkonomiske indeks er direkte indikatorer på aktivitet på området. Konjunkturudvikling	Høj. (Hvis ingen modsatrettet konjunktur)

I Kalundborg Kommune kan der på beskæftigelsesområdet aflæses en bedre udvikling i antallet af ydelsesmodtagere sammenlignet både med Region Sjælland og hele landet, og det gælder både på kort sigt (3 måneder) og lidt længere sigt (12 måneder). Billedet er lidt forskelligt for de enkelte grupper af ydelsesmodtagere, men bundlinjen viser en større forbedring i Kalundborg. Det er også på beskæftigelsesområdet, at Komponent vurderer, at der umiddelbart kan høstes den største udgiftseffekt.

Tabel 2. Antal ydelsesmodtager marts 2025 og ændring seneste 3 mdr. og 12 mdr.

Udvikling i antal fuldtidspersoner pr. målgruppe									
Målgruppe	Marts		Ændring 3 mdr.			Ændring 12 mdr.			
	KK		KK	Sjæll.	DK	KK	Sjæll.	DK	
	Antal	Abs	Pct	Pct	Pct	Abs	Pct	Pct	Pct
A-dagpenge	394	52	15%	15%	15%	-2	-1%	4%	-1%
Kontanthjælp	374	-1	0%	0%	-1%	-64	-15%	-5%	-5%
Uddannelseshjælp	303	2	1%	2%	1%	-44	-13%	-1%	-5%
Selvforsørgelses- og hjemrejseydelse	124	8	7%	4%	3%	-38	-23%	4%	2%
Sygedagpenge	859	-58	-6%	-6%	-5%	-47	-5%	-3%	-5%
Jobafklaringsforløb	206	-20	-9%	-6%	-10%	-31	-13%	-6%	-9%
Revalidering	11	-2	-15%	-15%	-9%	-2	-15%	-24%	-18%
Ressourceforløb	165	-1	-1%	-3%	-1%	-5	-3%	-4%	-7%
Ledighedsydelse	105	5	5%	3%	2%	10	11%	4%	4%
Fleksjob	936	-8	-1%	0%	0%	5	1%	1%	2%
Førtidspension	3.153	44	1%	1%	1%	75	2%	3%	3%
Total	6.630	21	0%	1%	1%	-143	-2%	1%	0%

Kilde: Jobindsats.dk

Den gunstige udvikling på beskæftigelsesområdet afspejler sig på nuværende tidspunkt både i de løbende økonomtjek i 2025 og i Jobcentrets budgetforslag 2026. På begge områder forventes en bedre udvikling i Kalundborg end på landsplan.

Af Komponentets skema over socioøkonomiens effekt på de kommunale udgifter er der to områder, hvor der er en vis forventning om en effekt på udgifterne. Det drejer sig om det specialiserede børneområde og det specialiserede voksenområde, hvor effekten er bundet op på opfølgninger vedrørende visitationspraksis og tilbudsviften.

Når de to områder fremhæves, er det ikke en vurdering af, at en økonomisk effekt er mulig og kommer automatisk. Det er udtryk for, at det på sigt ved en særlig aktiv fokus på styring kan have en positiv effekt på udgifterne, at socioøkonomien i kommunen forbedres.